

KONTRABANDAS SUBJEKTĪVĀ PUSE*

Mg. iur. *Aleksejs Šaforostovs,*

Biznesa augstskolas Turība

Doktora studiju programmas Juridiskā zinātne doktorants, Latvija

Raksta aktualitāte pamatota ar valdības centieniem mazināt valsts ekonomiku ievērojami ietekmējošo ēnu ekonomiku un kontrabandu, līdz ar to, kontrabandas subjektīvās puses izpēti un ārvalstu pieredzes atspoguļošana ļaus izdarīt secinājumus par valstī īstenotajiem ēnu ekonomikas mazināšanas pasākumiem.

Raksta ietvaros autors vēlas akcentēt sekojošu problēmu, Latvijas likumdevējs noteicis, ka personu var saukt pie kriminālatbildības par kontrabandas izdarīšanu, ja pār valsts robežu nelikumīgi pārvietots alkoholiskā dzēriena daudzums ievērojamā apmērā, piemēram 10 litri absolūtā spirta (likuma Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību 23.² panta otrā daļa), bet atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas izdarīts ievērojamā apmērā, iestājas, ja noziedzīga nodarījuma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par desmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu (likuma Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību 23.² panta pirmā daļa). Un faktiski var rasties situācijas, kad kontrabandā vainīgās personas, ja kontrabandas priekšmetu vērtība – no EUR 100,- (pieņemot, ka viens litrs absolūtā spirta maksā EUR 10,-) līdz EUR 18 500,- (ja nozieguma priekšmeta kopējā vērtība nodarījuma izdarīšanas brīdī nav bijusi mazāka par piecdesmit tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu, paredzēta cita sankcija) teorētiski saņems identisku sodu.

Ņemot vērā minēto, nepieciešams piemērot konkrētajiem lietās apstākļiem atbilstošu sodu, un šeit nozīmīgas ir nodarījuma subjektīvās puses pazīmes.

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ir noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas (nodarījuma subjekta) psihiskā darbība, kas tieši saistīta ar viņas izdarīto (nodarījuma objektīvajām pazīmēm), un tā apvieno vienotā veselā personas psihiskās darbības intelektuālos un gribas procesus¹. Lai pareizi konstatētu noziedzīga nodarījuma subjektīvo pusi, jānoskaidro personas psihiskā attieksme pret prettiesisko darbību vai bezdarbību (*nodarījuma formālos sastāvos*) un pret kaitīgajām sekām

un cēloņsakarību starp tām (*nodarījuma materiālos sastāvos*). Krimināllikuma 8. panta otrajā daļā ietverts ļoti svarīgs noteikums, kas nepieļauj personas kriminālatbildību bez vainas, tā saucamo objektīvo pieskaitāmību. Tātad, **nosakot noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas vainas formu**, jākonstatē šīs personas psihiskā attieksme pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm. Noziedzīga nodarījuma objektīvās pazīmes ir visas tās, kas ietilpst konkrēta nodarījuma objekta un objektīvās puses pazīmju skaitā.

Piekrītot prof. U. Krastiņa viedoklim, var teikt, ka atbilstoši likumam krimināltiesību teorijā nodala šādas noziedzīga nodarījuma **subjektīvās puses pazīmes: vainu nodoma vai neuzmanības formā, motīvu un mērķi (nolūku)**².

KL 190. un 190.¹ pants nesatur norādi uz vainas formu, kādā tiek izdarīta kontrabanda. Turklāt jāprecizē, ka, balstoties uz pašu darbības raksturu, kura izpaužas priekšmetu pārvietošanā (ievešana vai izvešana), teorijā un tiesu praksē viennozīmīgi atzīts, ka kontrabandas subjektīvo pusi raksturo nodoms. Turklāt, kā ārzemju zinātniskajā literatūrā, kas veltīta kontrabandas analīzei, tā arī Latvijas tiesību zinātnieku darbos par minēto tematiku, **nav apšaubīta kontrabandas izdarīšana tikai ar tiešu nodomu**. Persona apzinās, ka pārkāpj likumu, nelikumīgi pārvietojot priekšmetus pāri muitas robežai, apzinās, ka pārvieto to krimināltiesiskās normās norādītā veidā, t.i., izdara kontrabandu un apzināti to vēlas.

Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu ar nodomu (tīši), ja persona, kas to izdarījusi, ir apzinājusies savas darbības kaitīgumu, paredzējusi darbības vai bezdarbības kaitīgās sekas un vēlējusies tās vai apzināti pieļāvusi šo seku iestāšanos. Atkarībā no tā, kā izpauzies

* Pētījums prezentēts Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē "SABIEDRĪBA. CILVĒKS. DROŠĪBA. 2016. DROŠĪBA UN TIESISKĀ KĀRTĪBA ĢEOPOLITISKO RISKU APSTĀKĻOS" 2016. gada 22. aprīlī Rīgā. Konferencē rīkotāji Baltijas Starptautiskā akadēmija un sabiedriskā organizācija *Society for Baltic Security*

gribas moments, tiek nodalīti divi nodoma veidi: tiešs un netiešs nodoms. **Tiešs nodoms** (*dolus directus*) noziedzīgā nodarījumā izpaužas tādā veidā, ka persona apzinājusi savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un to apzināti veikusi vai pieļāvusi³.

Darbības vai bezdarbības un kaitīgo seku apzināšanās kā apziņas sfēras psihiska darbība ir tieša nodoma intelektuālais moments. Vainīgā vēlēšanās, lai viņa darbības vai bezdarbības rezultātā iestātos noteiktas kaitīgas sekas, norāda uz to, ka viņš gribējis tās sasniegt, un šāda vainīgā psihiskā darbība veido tieša nodoma gribas momentu.

Kontrabandas izdarīšana ar netiešu nodomu nav iespējama, jo saskaņā ar likumā noteikto nodarījuma formulējumu kontrabandu atzīst par formāla sastāva nodarījumu. Minētā nozieguma subjektīvā puse ir vienīgais elements, kurš neizraisa teorētiķiem un praktiķiem nopietnas domstarpības.

Tieša nodoma intelektuālā un gribas momenta satura izklāstā jāievēro, ka kontrabanda atzīstama par formāla sastāva noziegumu, tāpēc ne vien izslēgta iespēja noziegumu izdarīt ar netiešu nodomu, bet arī gribas moments ir saistīts ar darbību izdarīšanu, nevis sekām (tieša nodoma intelektuālais moments kontrabandā raksturojas ar to, ka vainīgais apzinās preču nelikumīgu pārvietošanu vai atbilstošu priekšmetu pārvietošanu pāri Latvijas muitas robežai, bet gribas – ar to, ka vainīgais vēlas to darīt).

Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu aiz neuzmanības, ja vainīgais, kas to izdarījis, ir paredzējis savas darbības vai bezdarbības kaitīgo seku iestāšanās iespēju, bet vieglprātīgi paļāvies, ka tās varēs novērst, vai arī nav paredzējis šādu, seku iestāšanās iespēju, kaut gan pēc nodarījuma konkrētajiem apstākļiem viņam vajadzēja un viņš varēja tās paredzēt. Balstoties uz minēto, **kontrabanda nevar izdarīt aiz neuzmanības.**

Motīvs un mērķis ir patstāvīgas noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses pazīmes, kas, tāpat kā vaina, pierādāma krimināllietā, ja tie saskaņā ar Krimināllikumu ietverti noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju skaitā. Motīvs un mērķis ietekmē nodoma rašanos, tā virzību uz mērķi un nodoma īstenošanos. Katru, arī noziedzīgu gribas izpausmi, ietekmē motīvi, kas sekmē noteikta noziedzīga mērķa sasniegšanu. Tāpēc starp motīvu un mērķi pastāv saistība. Motīvs ir tas aktīvais spēks, kas darbību virza uz noteiktu mērķi.

Motīvs ir cilvēka iekšējais pamudinājums, dziņa, tieksme, kas virza vainīgā gribu uz noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Mērķis (nolūks) ir iecerētais rezultāts, ko persona, izdarot noziedzīgu nodarījumu, vēlas sasniegt.

Piemēram, *mantas kontrabandas gadījumā vainīgā darbības motīvs var būt mantkārība, bet mērķis var būt izvairīšanās no muitas maksājumiem*. Kaut gan pastāv cieša saistība starp mērķi un kaitīgajām sekām, tomēr jāaskata arī atšķirība starp tiem. Mērķis kā noziedzīgā nodarījuma vēlamais rezultāts raksturo cilvēka subjektīvo domāšanu, bet nodarījuma sekas parādās objektīvajā pasaulē, kas radušās mērķa sasniegšanas rezultātā. Katru noziedzīgu nodarījumu, kas izdarīts ar tiešu nodomu, determinē noteikts motīvs, kurš vienmēr rodas pirms nodoma. Nodoms rodas un nostiprinās konkrēta motīva ietekmē.

Noziedzīga nodarījuma motīvi var būt dažādi: mantkārība, greizsirdība, atriebība, naidis, skaudība, karjerisms, huligāniski pamudinājumi, nepareizi izprastas draudzības jūtas, pārprastas dienesta intereses u.c.⁴

Mērķis nosaka vainīgā gribu, virza to uz noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Arī nodarījuma mērķi pēc satura var būt dažādi: vēlme iedzīvoties, izraisīt nacionālu naidu, vājināt valsts aizsardzības spējas vai ekonomiku u.c. Par mērķi un motīvu var runāt vienīgi saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti ar tiešu nodomu, jo tikai šāda nodoma veidā izpaužas vēlēšanās sasniegt noteiktu prettiesiskās darbības vai bezdarbības rezultātu. Kā noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās puses pazīmēm motīvam un mērķim var būt divējāda nozīme:

- 1) motīvam un mērķim var būt noziedzīga nodarījuma sastāva obligātas pazīmes nozīme, un tas ietekmē nodarījuma kvalifikāciju;
- 2) motīvs un mērķis neietekmē noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju, ja tie

Krimināllikuma sevišķās daļas panta dispozīcijā nav ietverti nodarījuma sastāva pazīmju skaitā⁵.

Par kontrabandas izdarīšanas motīvu un mērķi likumā nekas nav teikts. Krievijas zinātnieks J. Sučkovs pauž viedokli, ka kontrabandai piemīt spilgti iezīmēts mērķis: tā ir ne tikai preču vai citu priekšmetu nelikumīga pārvietošana pāri muitas robežai, bet arī obligāta to ieviešana realizācijas nolūkā citas valsts teritorijā, vai arī ieviešana no citas valsts teritorijas Krievijas iekšējā tirgū realizācijai (ja nav minēto mērķu, nodarījums neatbilst kontrabandas subjektīvajai pusei)⁶.

Krimināllikumā šāda pazīme nav noteikta. Kontrabanda jāatzīst par formāla sastāva noziegumu, kura objektīvā puse iekļauj tikai nodarījumu. Noziegums ir pabeigts ar preču pārvietošanu pāri Latvijas muitas robežai. Turklāt atbildība par kontrabandas izdarīšanu nav saistīta ar minētā nozieguma motīvu un mērķi (*minētajām pazīmēm nav nozīmes KL 190. un 190¹. pantā*). Tātad – motīvs un mērķis nav ietverti kontrabandas subjektīvās puses obligāto pazīmju izklāstā un neietekmē nozieguma kvalifikāciju (tomēr, šīs pazīmes jāievēro soda noteikšanā). Turklāt var apgalvot, ka lielākoties kontrabandu izdara mantkārīgā nolūkā, neskatoties uz to, minētais apgalvojums neļauj skatīt minēto motīvu kā obligātu. Kontrabandists apmierina vajadzības preču vai citu kontrabandas priekšmetu ievēšanai vai izvešanai. Lielākoties, kā rāda prakse, vainīgais tendēts pārvietot preces vai citus priekšmetus pāri Latvijas muitas robežai, lai izvairītos no obligāto maksājumu (nodevu vai nodokļu) nomaksas. Ar nelikumīgu pārvietošanu personas parasti cenšas saņemt peļņu, kuru rada priekšmetu nelikumīga pārvietošana pāri Latvijas muitas robežai.

Saistībā ar **kontrabandas mērķi jāatzīmē**, ka minētā pazīme var būt nozīmīga, norobežojot kontrabandu no izvairīšanās no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas. Ja kontrabanda izdarīta ar mērķi preces pārvietot pāri Latvijas muitas robežai, izdarīto jākvalificē saskaņā ar KL 190. pantu vai 190.¹ pantu, ja personai bija nodoms izvairīties no nodokļu nomaksas – saskaņā ar KL 218. panta⁷ atbilstošo daļu.

Romāņu-ģermāņu tiesību saimes tiesībās subjektīvās pazīmes, kas attiecas uz vainu, motīvu un mērķi, normatīvi atšķiras, tās ne vienmēr ir precīzas, un tas nozīmē, ka, piemēram, informācija par vainas formu (*vai veidu*) ne vienmēr atbilst patiesībai (piemēram, *ja persona, pirms muitas kontroles veikšanas, apzināti noslēpa kontrabandas priekšmetus starp citām mantām, tad minētais liecina par kontrabandas nodomu*).

Dažu valstu krimināllikumos mēģināts šīs pazīmes norādīt ļoti precīzi. Piemēram, saskaņā ar Spānijas krimināllikuma 301. panta pirmo daļu personai, kura veic īpašuma pārvietošanu, tajā skaitā pāri muitas robežai, vajadzēja: pirmkārt, „zināt”, ka tas iegūts smaga nozieguma rezultātā, otrkārt, jābūt „mērķim” noslēpt minētā īpašuma nelikumīgu izcelsmi vai palīdzēt citai personai, kura piedalījās nozieguma izdarīšanā, turklāt saskaņā ar 301. panta trešajā daļā noteikto

minēto noziegumu var izdarīt arī ar „rupju neuzmanību”. Attiecībā uz kodolmateriālu un radioaktīvu elementu ievēšanu, norādīts, ka nodarījums sodāms arī tad, ja tas izdarīts „bezpeļņas nolūkā” (345. pants)⁸.

Saskaņā ar Sanmarīno krimināllikumā noteikto ziņas par nodomu un speciālu mērķi mantas kontrabandas gadījumā konstatē objektīvi (maldināšana, izgatavošana, izplatīšana) un arī atbilstoši subjektīvām pazīmēm (izplatīšanas mērķis)⁹.

Analoģiski veidotas Polijas krimināllikuma normas, kur kontrabandas dispozīcijā (299. pants) norādīts uz objektīvajām pazīmēm („izvešana”, „palīdzība” u.c.), kā arī uz speciālu mērķi („labuma” saņemšana) kā subjektīvu pazīmi¹⁰.

Tiešs nodoms Krievijas krimināllikumā nozīmē, ka (redakcija, kas bija spēka līdz 2011. gada 7. decembrim): *vainīgais apzinās, ka nelikumīgi pārvieto pāri Krievijas muitas robežai kādu no 188. pantā minētiem kontrabandas priekšmetiem, likumā nodarītā veidā, un vēlas to (turklāt, lai sodītu par kontrabandu saskaņā ar Krievijas KK 188. panta otro daļu, nepieciešami kontrabandas priekšmeti, kas paaugstina atbildību par izdarīto)*¹¹.

Ievērojot minēto, grūti piekrist profesora L. Gauhmana viedoklim, ka vainīgā nezināšana par vienu vai otru priekšmeta iekļaušanu stratēģisko preču sarakstā, nevar būt pamats atbrīvošanai no atbildības par minētā veida preču kontrabandu¹². Minētajā gadījumā pareizāk būtu vainīgo saukt pie atbildības par kontrabandu saskaņā ar Krievijas Kriminālkodeksa 188. panta pirmo daļu (redakcija, kas bija spēka līdz 2011. gada 7. decembrim), ja ir pierādīts, ka vainīgais nezināja pārvietoto preču īpašības (piemēram, militāro preču pārvietošanu, kas, kā secināts pārbaudē, ir sen norakstītas un galvenā vērtība ir metālam, no kura prece ir izgatavota). Kontrabandas motīvs parasti ir mantkārība, bet minētajai pazīmei nav tiešas nozīmes nodarījuma krimināltiesiskajā analizē.

Angļu-sakšu tiesībās kontrabandas pamata subjektīvais elements ir „mens rea”, kas identificējams ar vainas jēdzienu (tulkojumā no latīņu valodas – *noziedzīga apziņa*).

Vēsturiski Angļu krimināltiesiskajā doktrīnā radīts princips „nodarījums nepadara cilvēku par vainīgu, ja viņa gars nav vainīgs”, uz kura pamata nodala divus vainas elementus („mens rea”):

- 1) vainīgās personas priekšstats par tām sekām, kas droši vien izriet no viņa uzvedības, kas iekļauta darbībās vai minēto darbību pieļaušanā, saistība ar pienākumu to izpildīt;

- 2) nodoms, orientēts uz tādu seku sasniegšanu, vai ignorējot tās, vai vienaaldzīgu attieksmi pret tām¹³.

Interesanti, ka angļu juridiskajā literatūrā aktuālas ir risinājumu iespējas, kas ļauj „*mens rea*” konstrukcijai un principiem identificēt un novērst problēmas, kas pastāv arī Latvijas krimināltiesībās. Piemēram, *nodoma un neuzmanības proporcija; neuzmanībasveiduspecifikauntāskrimināltiesiskais izklāsts; starpstāvokļi starp neuzmanību un gadījumu (kāzusu) utt.*

ASV federālā likuma (*U.S. Code: Title 18 - Crimes and criminal procedure*) normās, balstoties uz „*mens rea*” muitas jomas noziegumu būtību, kontrabandas darbības var tikt veiktas „*apzināti*” vai „*pēc savas gribas*”, vai „*ļauņprātīgi*”. Dažiem nodarījumiem (§550) iespējams īpašs juridiskās atbildības risinājums, piemēram, ja vainīgais aiz neuzmanības izdara kontrabandai raksturīgās darbības, viņu var atbrīvot no atbildības, ja tiks atlīdzināta muitas nodeva. Tādā veidā **likumdevējs akcentē kontrabandas tīšo raksturu**, tāpēc tiesu prakse balstās uz to, lai nesodītu pārāk bargi, ietverot arī pilnu līdzekļu un īpašuma konfiskācijas piemērošanu, ja pieļauta nolaidība muitas deklarācijas aizpildīšanā. No tā izriet, ka kontrabanda ir vienīgi tīšs noziegums, citu aizskārumu – muitas pārkāpumu – var izdarīt arī aiz neuzmanības.

Saskaņā ar Austrālijas krimināllikumu (*Criminal Code Act 1995*) kontrabandas subjektīvā puse saistīta ar „*vainas elementu*” (3.1. pants, 3. sadaļa „Nozieguma elementi”), turklāt noteiktas kontrabandas darbības var izdarīt vai nu tīši vai aiz neuzmanības¹⁴.

Musulmaņu valstu krimināllikumos kontrabandas subjektīvās pazīmes (vainas formas un viedi) tiek reglamentētas reti. Tomēr dažu valstu krimināllikumos normatīvi noteikti „speciāli mērķi” vai citi subjektīvi faktori. Saskaņā ar Turcijas krimināllikumu (*Türk Ceza Kanunu ile Bazi Kanunlarda Degisiklik Yapilmasina Dair Kanun*) kontrabandas darbības ir vienīgi tīšas. Minēto apstiprina objektīvu un subjektīvu pazīmju atbilstoša normatīvā konstrukcija, normās konkrēti noteikts, ka:

- 1) bīstamo priekšmetu ievēšana vai transportēšana valstī notiek tieši „**nemiernieku mērķu**” īstenošanai (150. pants);
- 2) personai ir „**iepriekš zināms**” priekšmetu raksturs, kurus ievē valstī (264. panta pirmā daļa)¹⁵.

Irānas krimināllikuma 525. pantā (viltotas naudas un dokumentu ievēšana valstī) kontra-

bandas darbības apzīmētas kā atbilstošu priekšmetu „**tīša izmantošana**” ar mērķi „**maldināt**” patērētājus¹⁶. Ar „patērētāju” Irānas likumdevējs saprot personu, kura lieto vai patērē nopirktās preces vai izmanto pakalpojumus (nepārdodot tālāk). Līdz ar to 525. pantā noteikti gadījumi, kad patērētājs nav informēts par priekšmeta izcelsmi un ievēšanas likumīgumu valstī. Pētot kontrabandas subjektīvo pusi Tālo Austrumu krimināllikumos, jāmin, ka tajos lielākoties runāts nevis par vainas īpašībām, bet par minētā nozieguma motīva un mērķa specifiku, kas liecina par to, ka kontrabanda satur vienīgi tiešu nodomu.

Ķīnas krimināllikumā norādīts uz sekojošām kontrabandas subjektīvajām pazīmēm: pirmkārt, to izdara „**ar mērķi**” saņemt labumu vai, piemēram, izplatīt pornogrāfiskos materiālus (152. pants), otrkārt, ja muitas iestādes darbinieki atbalsta kontrabandas izdarīšanu, tad to dara vienīgi „**mantkārīgā nolūkā**”¹⁷.

Japānas krimināllikumā noteikts, ka opija vai tā smēķēšanas ierīču ievēšana valstī, vai citas darbības, kas veiktas saistībā ar minēto priekšmetu pārdošanu, var tikt izdarītas tikai tīši¹⁸.

Tas nozīmē, ka saskaņā ar Ķīnas un Japānas krimināllikumos noteikto kontrabandas darbības ir tīšas, par ko liecina norāde uz citām speciālām subjektīvajām pazīmēm – motīvu (*pamudinājums*) un mērķi.

Rezumējot rakstā izklāstīto un raksta ievadā definēto problēmu, var izdarīt sekojošus secinājumus:

1. Kontrabanda saskaņā ar Krimināllikumu ir noziegums ar formālu sastāvu, un objektīvā puse iekļauj tikai nodarījumu. Noziegums ir pabeigts ar noteiktu preču pārvietošanu pāri Latvijas muitas robežai. Turklāt likumdevējs, nosakot atbildību par kontrabandas izdarīšanu, nenorāda motīvu un mērķi (*minētajām pazīmēm nav nozīmes KL 190. un 190.¹ panta kvalifikācijā*). Tātad – motīvs un mērķis nav ietverti kontrabandas subjektīvās puses obligāto pazīmju sastāvā un neietekmē nodarījuma kvalifikāciju (minētās pazīmes jāņem vērā soda noteikšanā).
2. Jautājumā par kontrabandas subjektīvo pusi ārvalstu krimināllikumos, balstoties uz krimināltiesisko doktrīnu, likumu normām un tiesu praksi, nepieciešams uzsvērt šādus svarīgus faktorus:
 - a) jēdziena „*subjektīvā puse*” vietā attiecībā uz kontrabandas sastāvu ārzemju

krimināltiesībās dažreiz izmanto citus jēdzienus, saistītus ar noziegumu iekšējo saturu (piemēram, Francija – tas ir nozieguma morālais elements; Anglijā un ASV – „mens rea”, Austrālijā – „vainas elementi”);

- b) kontrabanda vispirms raksturojas ar nodomu attiecībā uz kaitīgajām darbībām (izņēmuma gadījumos kontrabandas darbības var tikt izdarītas ar rupju neuzmanību, par ko liecina atsevišķas normas Spānijā, ASV un Austrālijā, tomēr tāds risinājums mūsu likumā nebūtu atbalstāms);
 - c) ārvalstu likumos kontrabandas obligātā pazīme var būt arī motīvs, piemēram, mantkārtīgs motīvs – Ķīnā un Polijā, vai mērķis, piemēram, atbilstošu preču izplatīšana – San Marino un Japānas likumā;
- 3) Attiecībā uz kontrabandas mērķi, jāatzīmē, ka minētā pazīme saistīta ar nepieciešamību norobežot kontrabandu un izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas. Ja kontrabanda izdarīta ar mērķi, preces pārvietot pāri Latvijas muitas robežai,

izdarīto jākvalificē saskaņā ar KL 190. pantu vai 190.¹ pantu, bet, ja ir pierādīts, ka personai bija nodoms izvairīties no nodokļu nomaksas – saskaņā ar KL 218. pantu.

Balstoties uz pētījuma secinājumiem, var piedāvāt sekojošus priekšlikumus, kas var pozitīvi ietekmēt kontrabandas subjektīvās puses izpratni un ļauj noteikt nodarījuma smagumam atbilstošu sodu:

Efektīvai kontrabandas apkarošanai nepieciešama korekta kontrabandas, kā noziedzīga nodarījuma kvalifikācija, un, kā rāda ārvalstu pieredze, likumdevējam nepieciešams savienot atbildību par kontrabandas izdarīšanu ar minētā nozieguma motīvu un mērķi;

Likumā jāakcentē kontrabandas tīss raksturs, un tiesu prakse jāvirza uz to, lai nesodītu pārāk bargi, ietverot arī pilnu līdzekļu un īpašuma konfiskāciju gadījumos, ja pieļauta nolaidība muitas deklarācijas aizpildīšanas laikā;

Lai īstenotu iepriekšminētos priekšlikumus, nepieciešams veikt pētījumu par minēto tematiku, iekļaujot pētījuma objektos ne tikai Eiropas, bet arī ASV, Austrālijas un citu valstu praktisko un teorētisko pieredzi.

Atsauces

- ¹ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014., 127. lpp.
- ² Turpat, 128. lpp.
- ³ Turpat, 144. lpp.
- ⁴ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000., 109. lpp.
- ⁵ Turpat, 111. lpp.
- ⁶ Сучков Ю. Ответственность за контрабанду по уголовному кодексу Российской Федерации 1996 года. Юридическая Практика: Инф. бюл. центра права спец. юрид. факультета СПбГУ, №4(7), 1996, с.72-73.
- ⁷ Krimināllikuma 218. pantā noteikta atbildība: Par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas vai par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu, ja ar to nodarīti zaudējumi valstij vai pašvaldībai lielā apmērā.
- ⁸ Spain Criminal Code (Código Penal). Pieejams: <http://www.boe.es/boe/dias/2015/03/31/pdfs/BOE-A-2015-3439.pdf>; skatīts 09.04.2016.
- ⁹ San Marino Codice Penale. Pieejams: http://books.google.it/books?id=wY4YAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=it&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false; skatīts 06.04.2016.
- ¹⁰ Poland Criminal Code (Kodeks Karny). Pieejams: http://www.rcl.gov.pl/index.php?searchword=criminal+law&ordering=&searchphrase=all&Itemid=84&option=com_search; skatīts 10.04.2016.
- ¹¹ Российское уголовное право: Курс лекций. Т. 4: Преступления в сфере экономики / Авт. Б.В. Волженкин, А.С. Горелик, А.И. Коробеев и др. Под ред. А.И. Коробеева. – Владивосток: Изд-во Дальневост. гос. ун-та, 2000, с. 344-345.

- ¹² Гаухман Л.Д., Максимов С.В. Преступления в сфере экономической деятельности, Москва, 1998, с. 273.
- ¹³ Полянский Н. Уголовное право и уголовный суд Англии. – Москва: Издательство: Юридическая Литература, 1969, с.17-18.
- ¹⁴ Australia Criminal Code of 1995. Pieejams: <https://www.legislation.gov.au/Series/C2004A04868>; skatīts 06.04.2016.
- ¹⁵ Turkey Criminal Code. Pieejams: <http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/>; skatīts 12.04.2016.
- ¹⁶ Закон об исламских уголовных наказаниях Исламской Республики Иран. Пер. с перс. М.С. Пелевина. Науч. ред. А.И. Ахани. Предисл. Ю.Н. Волкова. – Санкт-Петербург: Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2008, с. 242-244.
- ¹⁷ Ахметшин Х. М. и др. Современное уголовное законодательство КНР. – Москва: Муравей, 2000, с. 297, 399.
- ¹⁸ Japan Penal Code. Pieejams: <http://www.cas.go.jp/jp/seisaku/hourei/data/PC.pdf>; skatīts 05.04.2016.

Abstract

The aim of the article is the study of the subjective side of smuggling, as a kind of shadow economy. Understanding the subjective side of contraband in the existing legislative acts of the Republic of Latvia and the response of the state for illegal actions does not fully meet the targets for reduction of the shadow economy, and requires more detailed study, especially in the subjective part of smuggling. Article novelty shown as an expanded understanding of the subjective side comparison of smuggling in Latvia and other countries. A wide range of international experience and analysis of the regulatory framework helps to make conclusions about the direction of the correction in the understanding of the subjective side of smuggling today.

Summing up the conclusions of the article and by the author's made proposals it can be said, that they will undoubtedly provide a more precise understanding of the weaknesses of the subjective side of contraband in the Latvian legislation and identify possible ways to improve the regulatory framework of the subjective side of such action as smuggling.

Аннотация

Целью статьи является изучение субъективной стороны контрабанды как одного из видов теневой экономики. Понимание субъективной стороны контрабанды в существующих законодательных актах Латвийской Республики и реакция государства на деяния контрабанды не в полной мере отвечает задаче по уменьшению теневого сектора экономики и требует более детальной проработки, особенно в субъективной части контрабанды. Новизна исследования заключается в расширенном сравнении понимания субъективной стороны контрабанды в Латвии и других странах. Изучение зарубежного опыта и анализ нормативной базы приводят к выводу о необходимости коррекции в понимании субъективной стороны контрабанды на сегодняшний день.

Сделанные автором выводы и предложения дают более четкое понимание слабых мест субъективной стороны контрабанды в законодательстве и определяют возможные пути совершенствования нормативной базы в части субъективной стороны такого деяния, как контрабанда.